

aan de gemeenteraad
onderwerp Actieonderzoek langdurig verzuim

van het college van burgemeester en wethouders
datum 20 mei 2025
zaaknummer 1452397

memo

Samenvatting

In Gouda zijn er leerplichtige kinderen die soms lange tijd niet naar school gaan, ondanks het recht op passend onderwijs. Met een actieonderzoek van het Instituut voor Publieke Waarden (IPW) is onderzocht waarom dit gebeurt, door individuele gevallen diepgaand te analyseren. De uitkomst toont aan dat jeugdigen vaak vastlopen door bureaucratische obstakels, lange wachttijden in de jeugdhulp en een gebrek aan integrale regie tussen onderwijs en zorg. De oplossing ligt in vraag-gestuurde, integrale samenwerking waarbij het perspectief van het kind en zijn of haar gezin centraal staat, in plaats van het aanbod vanuit losse instanties. Zo kan uitval worden voorkomen, de druk op jeugdzorg worden verlaagd en krijgen jeugdigen een eerlijkere kans om succesvol op te groeien. In dit memo informeert het college de raad over de uitkomsten van het actieonderzoek en het plan om de door het IPW gesignaleerde uitdagingen met concrete acties het hoofd te bieden.

Aanleiding

Ieder kind moet passend onderwijs krijgen. Hoe komt het dan dat (leerplichtige) kinderen soms zo lang thuiszitten en niet op school? Waarom vallen deze kinderen tussen wal en schip? De gemeente Gouda wilde daar een vinger achter krijgen en meldde zich in 2024 aan voor een actieonderzoek van het Instituut voor Publieke Waarden (IPW). Het IPW is een instituut dat de publieke zaak onderzoekt en samen met gemeenten verbetert. Daarbij hebben zij vooral mensen in kwetsbare situaties in het vizier die de overheid het hardst nodig hebben.

In Gouda richtte het actieonderzoek zich op een beperkt aantal leerlingen die langdurig verzuimen en/of zijn uitgevallen van school; een beperkt aantal, zodat de onderzoekers elke kwestie van A tot Z konden uitpluizen om vast te stellen waar het systeem vastloopt. Door samen met de jeugdigen op te trekken en hun perspectief en ervaringen centraal te stellen, hoopt de gemeente hen beter te kunnen helpen.

Actieonderzoek

Bij dit actieonderzoek werkte de gemeente samen met het primair (PO) en voortgezet onderwijs (VO). Daarnaast werden leersessies georganiseerd met professionals uit jeugdhulpverlening, leerplicht, de gemeente en het SWV; alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs zijn aangesloten bij een regionaal samenwerkingsverband (SWV) voor het aanbieden van passend onderwijs. In een SWV zitten zowel reguliere basisscholen als scholen voor speciaal (basis)onderwijs.

Gouda kent enkele tientallen jeugdigen die langdurig thuis zitten, al verschillen hun situaties en zorgvragen van kind tot kind. Wat de kinderen gemeen hebben, is dat ze zijn vastgelopen en niet naar school gaan. Betrokken professionals, docenten, ouders, leerplichtambtenaren en IB'ers – intern begeleiders in het basisonderwijs, en soms voortgezet onderwijs; zij spelen een belangrijke rol bij de ondersteuning van leerlingen die extra hulp nodig hebben – herkennen daarbij patronen, zoals:

- De problemen in de klas zijn vaak te ingewikkeld om op te lossen met de normale aanpak op school;
- Een plek aanvragen in het speciaal onderwijs kost veel tijd en levert veel administratie op;

- Door lange wachtlijsten in de jeugdhulp en het speciaal onderwijs krijgen kinderen niet op tijd de hulp die ze nodig hebben. Daardoor gaat het vaak slechter met jongeren die al thuiszitten of dreigen uit te vallen;
 - Er is niemand met de juiste bevoegdheden die zowel het onderwijs als de zorg kan aansturen en coördineren;
 - Sommige ouders gaan zelf op zoek naar andere oplossingen, vaak omdat ze gefrustreerd zijn over het gebrek aan resultaat;
 - Als kinderen eenmaal uit de klas verdwijnen, keren ze meestal niet meer terug naar school.
- Bij zes voor dit actieonderzoek uitgeplozen kwesties ging het om jeugdigen die zowel tijdens hun schoolperiode met jeugdhulp zijn begeleid als nadat zij waren uitgevallen. Ondanks de gezamenlijke inspanningen van onderwijs en jeugdhulp kwamen deze kinderen toch thuis te zitten, zonder concreet toekomstperspectief in het onderwijs.

Oplossingsrichtingen

Deze zes kwesties laten zien hoe kinderen en hun ouders/verzorgers vaak onbedoeld klem komen te zitten in het systeem. Het IPW stelt een aantal oplossingsrichtingen voor. De gemene deler is dat de gemeente en betrokken professionals in onderwijs en zorg hun collectieve handelen meer vanuit het perspectief van de inwoner moeten vormgeven, over schotten en domeinen heen; en dus niet – of in elk geval veel minder – vanuit de enkelvoudige taak die een professional binnen het kader van een specifieke wet of regel heeft. Dat vraagt om het ondersteunen en faciliteren van integraal maatwerk.

Kortom, niet aanbod-gestuurd, maar vraag-gestuurd samenwerken aan de hand van die ene vraag: wat hebben deze leerling en zijn of haar gezin of verzorgers om hun problemen het hoofd te bieden? Door samen met de school, met de ouders/verzorgers en uiteraard met de jeugdigen zelf oplossingen te verkennen, kunnen naast verzuim en schooluitval ook zwaardere, specialistische jeugdzorg en in uiterste gevallen uithuisplaatsingen worden voorkomen.

Het helpt de gemeente het aantal jeugdigen dat gebruikmaakt van jeugdhulp verder terug te dringen. Dat vermindert de druk op wachtlijsten in de jeugdhulp en verlaagt kosten. (Voorbeeld: de totale jeugdzorg-kosten van de zes voor dit actieonderzoek geanalyseerde situaties – vanaf de start van de inzet van jeugdhulp tot en met december 2024 – bedroegen € 821.596. De gemiddelde kosten bedroegen € 136.932, uitgegeven over een periode van 3,5 jaar. De meest kostbare van de zes bedroeg € 314.064). Daarnaast helpt de inzet het onderwijs om de instroom richting (voortgezet) speciaal onderwijs terug te dringen. Maar het belangrijkste voordeel van een aanpak die is gestoeld op integraal maatwerk, is dat het kinderen helpt.

Vervolg: Plan van aanpak

Gemeente Gouda en de samenwerkingsverbanden voor primair en voortgezet onderwijs werken gezamenlijk aan een plan van aanpak om de door IPW gesignaleerde uitdagingen met concrete acties het hoofd te bieden. In bijgevoegd memo 'vervolg actieonderzoek langdurig verzuim' zijn de hoofdlijnen van het gezamenlijke plan van aanpak beschreven. Dit document is een apart memo en niet geïntegreerd in dit raadsmemo, omdat het memo 'vervolg actieonderzoek langdurig verzuim' in coproductie met de samenwerkingsverbanden PO en VO is gemaakt. Het plan van aanpak dat gemeente en samenwerkingsverbanden samen maken sluit aan bij het onderzoek van Berenschot naar mogelijke besparingen in het sociaal domein en het maatregelenpakket jeugd.

De betrokken partijen hebben het volgende resultaat en doelstellingen afgesproken:

- Jeugdigen verzilveren hun recht op onderwijs.

Om dit resultaat te behalen hebben zijn de volgende doelstellingen opgesteld:

- Scholen in Gouda dragen een collectieve verantwoordelijkheid voor het realiseren van passend onderwijs voor Goudse jeugdigen, waarbij regulier onderwijs de voorkeur heeft boven speciaal onderwijs. Het kan zo zijn dat een andere reguliere school passender is.

- Jeugdigen zitten niet langer dan een periode van maximaal 3 maanden thuis zonder onderwijs.
- Ieder kind met een uitstroom perspectief onderwijs, staat ingeschreven op een school en krijgt onderwijs.
- Er wordt gekozen voor een collectieve aanpak voor (groepen) van kinderen.
- Er wordt een besparing van 30% gerealiseerd op jeugdhulp, door meer in te zetten op ondersteuning van jeugdigen in en om de school.

Het plan van aanpak wordt de komende tijd verder uitgewerkt. Het college informeert u begin oktober over de inhoud van dit plan.

Bijlagen(n):

- Factsheet van het IPW 'uitkomsten actieonderzoek langdurig verzuim'
- Persbericht
- Memo 'vervolg actieonderzoek langdurig verzuim'